

PENERIMAAN MASYARAKAT NON MUSLIM TERHADAP AKTIVITI DAKWAH ISLAMIYYAH: KAJIAN DI NEGERI MELAKA

Muhammad Hilmi Mat Johar

Ahmad Faqih Ibrahim

Adam Badhrulhisham

Md Fahami Shukri Dzul Karnain

hilmi@kuim.edu.my

Fakulti Keilmuan Islam, Kolej Universiti Islam Melaka

Khairul Azhar Meerangani

Akademi Pengajian Islam Kontemporari, Universiti Teknologi MARA Cawangan Melaka

Article history:

Received : 7 July 2021 2021

Accepted : 29 November 2021

Published : 30 November 2021

Abstrak

Malaysia merupakan negara yang terdiri daripada masyarakat pelbagai etnik dan agama bernaung di bawah satu entiti yang sama. Namun begitu, Perlembagaan Persekutuan telah memperuntukkan kedudukan yang istimewa kepada bangsa Melayu dan agama Islam sebagai manifestasi kontrak sosial yang telah dipersetujui sekian lama. Kontroversi timbul berhubung tindakan beberapa organisasi dakwah yang menyebarkan ajaran Islam terhadap warga bukan Islam di Malaysia. Sebahagian pihak melihat tindakan ini sebagai bertentangan dengan Perkara 3(1) dan Perkara 11(1) Perlembagaan Persekutuan yang memperuntukkan hak kebebasan beragama terhadap setiap warga. Pihak yang lain pula mendakwa ruang untuk berdakwah terhadap warga bukan Islam sememangnya wujud dalam perlembagaan di samping merealisasikan tuntutan maqasid syariah iaitu *hifz al-din*. Justeru, kajian ini bertujuan mengenalpasti penerimaan masyarakat non Muslim di Melaka terhadap aktiviti dakwah Islamiyyah. Kajian dijalankan secara kuantitatif menggunakan reka bentuk tinjauan. Set soal selidik diedarkan secara online (*google form*) kepada 315 responden di Melaka, dan seterusnya dianalisis menerusi perisian SPSS. Dapatan kajian merumuskan majoriti responden mempunyai pengetahuan asas berkaitan Islam iaitu kedudukan Allah sebagai tuhan (m=4.31), peranan Nabi Muhammad (m=3.82) dan al-Quran sebagai sumber rujukan (m=3.89). Namun, beberapa persepsi dilihat masih lagi melatari masyarakat non Muslim, iaitu Islam agama eksklusif kaum Melayu (m=3.62), Islam agama warisan tradisi masyarakat Arab (m=2.85), minat mengetahui agama Islam (m=2.93), tidak selesa berbincang mengenai agama (m=3.87), desakan dakwah oleh pendakwah Muslim (m=2.62) serta aktiviti dakwah bertentangan prinsip kebebasan beragama (m=2.94). Secara umumnya, usaha dakwah Islam yang dilakukan oleh beberapa organisasi dakwah terhadap masyarakat awam pada dasarnya ditanggapi secara harmoni oleh komuniti non Muslim di Melaka. Namun begitu, pemantauan yang berterusan terhadap gerak kerja yang dilakukan juga penting bagi meraikan realiti kemajmukan yang wujud di Malaysia seterusnya mengekalkan keharmonian masyarakat yang telah terbina sejak lama.

Kata kunci: Kemajmukan, Dakwah, Non Muslim, Islam, Toleransi

NON -MUSLIM COMMUNITY ACCEPTANCE OF ISLAMIC DA'WAH ACTIVITIES: A STUDY IN THE STATE OF MELAKA

Abstract

Malaysia is a country that consists of a multi -ethnic and multi -religious society under the same entity. However, the Federal Constitution has allocated a special position to the Malays and Islam as a manifestation of the social contract that has been agreed upon for so long. Controversy arose over the actions of several dakwah organizations that spread the teachings of Islam to non -Muslims in Malaysia. Some see this action as contrary to Article 3 (1) and Article 11 (1) of the Federal Constitution which provides for the right to freedom of religion for every citizen. Others claim that the space to preach to non-Muslims does exist in the constitution in addition to realizing the demands of the maqasid syariah, namely hifz al-din. Thus, this study aims to identify the acceptance of the non -Muslim community in Melaka towards Islamic dakwah activities. The study was conducted quantitatively using a survey design. The set of questionnaires was distributed online (google form) to 315 respondents in Melaka, and then analyzed through SPSS software. The findings of the study concluded that the majority of respondents have basic knowledge related to Islam, namely the position of God as god ($m = 4.31$), the role of the Prophet Muhammad ($m = 3.82$) and the Quran as a source of reference ($m = 3.89$). However, some perceptions are still seen in the non -Muslim community, namely Islam is the exclusive religion of the Malays ($m = 3.62$), Islam is the traditional heritage religion of the Arab community ($m = 2.85$), interest in knowing Islam ($m = 2.93$), not comfortable talking about religion ($m = 3.87$), da'wah insistence by Muslim preachers ($m = 2.62$) as well as da'wah activities contrary to the principle of religious freedom ($m = 2.94$). In general, the Islamic da'wah efforts carried out by some da'wah organizations to the general public are basically responded to in harmony by the non -Muslim community in Melaka. However, continuous monitoring of the work done is also important to celebrate the reality of pluralism that exists in Malaysia and maintain the harmony of society that has been built for a long time.

Keywords: Pluralism, Da'wah, Non -Muslims, Islam, Tolerance

PENDAHULUAN

Dakwah merupakan satu usaha mempromosikan Islam sebagai agama yang membawa rahmat terhadap sekalian alam. Dakwah secara umumnya dapat dibahagikan kepada dua bentuk iaitu dakwah Islamiyyah dan dakwah Islahiyyah. Dakwah Islamiyyah mempunyai cakupan yang lebih umum di mana merujuk kepada seruan kepada mereka yang belum beragama Islam (*ummah da'wah*) untuk mengenali dan mendekati ajaran Islam seterusnya terbuka hati untuk menganuti agama ini (Abu Dardaa et.al, 2014). Dakwah Islahiyyah pula mencakupi aspek yang lebih kecil iaitu seruan kesedaran kepada umat Islam (*ummah ijabah*) untuk memperbaiki dan menambahbaik kualiti keIslaman yang ada dalam diri dengan kembali kepada petunjuk dan tuntutan sebenar ajaran Islam (Syabuddin & Abdul Ghafar, 2015). Perjalanan gerakan dakwah Islamiyyah di Malaysia secara umumnya memperlihatkan perkembangan yang positif terutamanya dengan kemunculan pelbagai institusi dan persatuan dakwah yang dilihat konsisten dalam merencanakan perjuangan dakwah kepada non Muslim di Malaysia. Pihak kerajaan sendiri telah menyediakan pelbagai ruang dan peluang dalam menyuburkan usaha dakwah ini tanpa mengabaikan realiti kemajmukan agama dan kaum yang wujud di Malaysia. Berdasarkan statistik penduduk mengikut agama dan etnik di Malaysia, jumlah penganut agama Islam pada tahun 2010 adalah seramai 15,762,012 orang iaitu sebanyak 60.6% daripada jumlah keseluruhan warganegara Malaysia. Kaum Melayu merupakan penyumbang terbesar kepada angka ini dengan jumlah sebanyak 14,191,720 iaitu 90.1% diikuti bumiputera lain (etnik Orang Asli serta Pribumi Sabah dan Sarawak) sebanyak 1,347,208 iaitu 8.5%. Lain-lain etnik pula menyumbang sebanyak 102,334 atau 0.6%. Etnik India dan Cina merupakan penyumbang ketiga dan keempat terbesar dengan jumlah masing-masing 78,702 atau 0.5% dan 42,048 atau 0.3%. Jika melihat dari aspek agama-agama lain pula, agama Buddha merupakan

agama kedua yang mempunyai pengikut teramai di Malaysia dengan jumlah 5,459,065 atau 21% di mana kaum Cina merupakan penyumbang terbesar seramai 5,341,687 atau 97.8%. Agama ketiga pula adalah Kristian dengan penganut seramai 2,392,823 atau 9.2% dengan Bumiputera lain merupakan penyumbang terbesar sebanyak 1,549,193 atau 64.7% dan diikuti agama Hindu dengan penganut seramai 1,666,365 atau 6.4% di mana kaum India merupakan penyumbang teramai sebanyak 1,644,072 atau 98.7%. Mereka yang tidak menganut sebarang agama juga mempunyai jumlah yang agak tinggi iaitu seramai 183,808 atau 0.7%.

Kewujudan masyarakat majmuk yang saling hidup harmoni dan bertoleransi merupakan salah satu ciri keunikan Malaysia. Namun begitu, realiti kemajmukan yang wujud ada kalanya telah menimbulkan salah faham khususnya dalam kalangan non Muslim yang menganggap usaha dakwah yang dijalankan terhadap mereka merupakan suatu bentuk paksaan untuk meninggalkan agama asal mereka seterusnya menganuti agama Islam. Kemunculan NGO dakwah seperti Multiracial Reverted Muslim (MRM) yang lebih proaktif dalam menjalankan usaha dakwah jalanan (*street dakwah*) terhadap non Muslim telah mencetuskan kontroversi dengan beberapa pihak khususnya masyarakat Hindu kerana dianggap mencero bohi sempadan kebebasan beragama yang diperuntukkan oleh Perlembagaan Persekutuan (Utusan Online, 2019). Begitu juga tindakan Majlis Agama Islam Kelantan (MAIK) dan Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) yang bekerjasama menghantar 100 pendakwah kepada Orang Asli telah mencetuskan bantahan daripada Setiausaha Persatuan Promosi Hak Asasi Manusia (PROHAM), Puan Ivy Josiah dan peguam bebas, Siti Kasim. Mereka mendakwa bahawa tindakan pihak MAIK sebagai bertentangan dengan hak asasi kemanusiaan dan kebebasan agama yang dijamin oleh perlembagaan. Namun begitu, dakwaan tersebut telah dinafikan oleh Timbalan Yang Dipertua MAIK, Nik Mohd Azlan Abd Hadi. Beliau menyatakan keputusan untuk menukar agama terpulang kepada individu terbabit yang dibuat atas kerelaan hati tanpa sebarang paksaan. Pihak MAIK hanya menjalankan agenda dakwah bertujuan mempromosikan Islam terhadap masyarakat Orang Asli seterusnya menarik minat mereka untuk mendalami dan memeluk Islam (Malaymail, 2019). Maka, kajian ini bertujuan mengenalpasti penerimaan masyarakat non Muslim di Melaka terhadap aktiviti dakwah Islamiyyah di Malaysia. Hal ini penting bagi merungkaikan kekeliruan dan salah faham dalam kalangan masyarakat seterusnya memastikan matlamat dakwah yang dijalankan dapat direalisasikan secara berkesan dan harmoni.

KONSEP DAKWAH ISLAMIYYAH

Islam memberikan kebebasan kepada setiap warga non Muslim untuk menganut dan mengamalkan ajaran mereka tanpa sebarang paksaan untuk menukarnya kepada Islam. Menurut Ibn Kathir (2007), tiada keperluan untuk memaksa golongan non Muslim kepada Islam kerana agama ini telah disampaikan dalam keadaan yang terang dan jelas sehingga tidak memerlukan kepada sebarang bentuk kekerasan terhadap seseorang untuk menganuti agama ini. Umat Islam hanya diperintahkan untuk menyeru mereka secara baik dan berhemah tanpa perlu kepada sebarang bentuk provokasi dan penghinaan. Mereka dibiarkan untuk bebas menentukan jalan keagamaan mereka sendiri dalam kehidupan. Rasulullah SAW juga sewaktu menghantar memorandum perjanjian kepada penduduk Najran yang beragama Kristian telah melunaskan hak kebebasan tersebut menerusi pemberian jaminan perlindungan terhadap agama, harta serta rumah ibadah mereka (Hamidullah, 2010). Bahkan Abu Bakar sewaktu mengirimi delegasi ketenteraan di bawah pimpinan Usamah bin Zayd telah menyampaikan 10 amanat berkaitan etika peperangan yang perlu dipatuhi oleh setiap tentera Islam antaranya larangan pencerobohan dan perobohan rumah-rumah ibadat penganut agama lain walaupun semasa peperangan sedang tercetus (al-Tabari, t.t). Tindakan yang sama juga telah dilakukan oleh pengganti selepasnya iaitu Umar al-Khattab sewaktu mengeluarkan satu jaminan

keamanan kepada penduduk Aelia setelah tentera Islam berjaya menguasai bandar tersebut daripada tentera Romawi. Dalam jaminan tersebut, beliau telah menyatakan:

Aku (Umar) memberikan satu jaminan keamanan untuk diri dan harta-harta mereka, serta gereja-gereja dan salib-salib mereka, kepada yang sakit mahupun sihat (tiada pengecualian) serta seluruh komuniti agamanya agar kaum Muslimin tidak mendiami (mengambil alih) dan memusnahkan gereja mereka. Diri mereka, tanah kediaman, salib-salib serta harta milikan mereka tidak akan dicerobohi mahupun dirampas. Penduduk tidak akan dipaksa dalam beragama mahupun dianiaya (al-Tabari, t.t).

Jaminan yang dikeluarkan oleh Umar ini merupakan cerminan kefahaman beliau terhadap ajaran Rasulullah SAW. Pengeluaran jaminan ini dilihat penting dalam menghakis kepercayaan bahawa kelompok yang memerintah mempunyai kuasa yang besar untuk menguasai kehidupan bangsa lain dengan mengetepikan peruntukan hak yang sewajarnya dilunaskan kepada mereka (Roslan, 2011). Tahap pengamalan toleransi yang tinggi ini turut diakui oleh sarjana Barat sendiri antaranya Robertson yang menyatakan kekaguman beliau atas tindakan umat Islam yang mampu menghimpunkan perasaan cemburu (*al-ghirah*) terhadap agama Islam bersama perasaan tolak ansur (*al-tasamuh*) terhadap pengamalan agama penganut lain tanpa sebarang sekatan (Salih, 2008). Mereka juga turut dibenarkan untuk menzahirkan syiar serta lambang agama mereka namun perlu dilakukan di kawasan penempatan mereka sahaja bagi menjaga sensitiviti masyarakat Muslim (al-Qardawi, 1992).

Dalam hal ini, Islam telah mengajarkan kaedah terbaik kepada umat Islam dalam melaksanakan dakwah secara berkesan iaitu:

Serulah kepada jalan Tuhanmu dengan hikmah kebijaksanaan dan nasihat pengajaran yang baik serta berbahaslah dengan mereka menggunakan cara terbaik (Surah al-Nahl, 16:125).

Menurut Sayyid Qutb (1996), dakwah secara berhikmah ialah meneliti dan memahami situasi dan realiti semasa sasaran dakwah serta mampu mevariasikan teknik berdakwah ke atas mereka mengikut kesesuaian dengan penjelasan dan kefahaman yang tidak membebankan juga tidak dibina atas semangat dan keghairahan yang melampau sehingga terkeluar daripada ruang lingkup hikmah itu sendiri. Nasihat yang baik pula adalah melalui seruan secara lemah-lembut yang mampu meresap ke dalam hati manusia bukannya melalui ancaman, tegahan mahupun mengaibkan mereka atas kesalahan yang dilakukan disebabkan oleh kejahilan mereka (Sayyid Qutb, 1996). Elemen hikmah ini perlu diterapkan dalam proses dakwah kepada non Muslim bagi memandu para pendakwah dalam menerapkan metodologi yang terbaik dan berkesan kepada golongan sasaran dakwah tersebut. Nasihat yang baik serta penonjolan akhlak yang mulia pula penting dalam membina ikatan kemanusiaan yang kukuh sesama mereka dalam usaha mendekatkan lagi perasaan dan minat golongan non Muslim ini terhadap Islam.

Berdasarkan keterangan ini maka dapat dirumuskan bahawa tugas dakwah itu sebenarnya perlu dilengkapi dengan pelbagai maklumat dan teknik yang bersesuaian bagi memastikan keberhasilan dan keberkesanan kaedah yang digunakan. Ini kerana subjek dakwah tersebut adalah manusia maka sifat dakwah juga perlu bersifat manusiawi di mana adanya unsur emosi, intelek, agama, budaya dan tradisi yang perlu digarap dan diambil kira bersama. Kegagalan mengharmonikan ke semua aspek tersebut bakal menghasilkan suatu pendekatan dakwah yang bersifat jumud serta kurang relevan dengan realiti semasa.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini dijalankan secara kuantitatif menggunakan reka bentuk tinjauan. Set borang soal selidik diserahkan kepada responden terpilih untuk memperoleh data yang diperlukan dalam kajian. Instrumen soal selidik yang dibina terbahagi kepada tiga bahagian iaitu bahagian A mengenai demografi responden, bahagian B mengenai kefahaman berkaitan konsep kepimpinan non Muslim dan bahagian C mengenai penerimaan masyarakat Muslim terhadap konsep kepimpinan Muslim. Borang soal selidik ini menggunakan Skala Likert yang terbahagi

kepada skala lima mata (*five-point scale*) iaitu 1 (Sangat Tidak Setuju), 2 (Tidak Setuju), 3 (Tidak Pasti), 4 (Setuju) dan 5 (Sangat Setuju). Sampel kajian dipilih dalam kalangan masyarakat non Muslim di Melaka. Berdasarkan jadual Krejci dan Morgan (1970), saiz sampel yang dipilih ialah seramai 315 orang. Pemilihan sampel kajian menggunakan teknik persampelan bertujuan (*purposive sampling*) di mana sampel terdiri daripada sampel yang khusus dan spesifik serta bertepatan dengan objektif kajian. Maklumat profil responden diperoleh daripada maklum balas yang terdapat dalam borang soal selidik yang telah diedarkan kepada semua responden melalui *google form*. Proses pemerihaln tertumpu kepada faktor demografi responden iaitu jantina, umur dan tempoh masa melayari internet.

Bagi menguji kesahihan dan kebolehpercayaan item dalam soal selidik yang dipilih sebelum kajian sebenar dijalankan, kajian rintis telah dijalankan terlebih dahulu untuk mengenal pasti sejauh mana kesesuaian keseluruhan penggunaan instrumen kepada responden kajian, terutamanya melibatkan penggunaan istilah dan struktur ayat. Responden bagi kajian rintis ini dipilih secara rawak mudah terdiri daripada 40 orang masyarakat non Muslim di Melaka. Dapatan kajian rintis adalah seperti berikut :

Cronbach's Alpha	N of Items
.793	25

Jadual 1: Analisis Kebolehpercayaan Item

Berdasarkan Jadual 1 di atas, Cronbach's Alpha untuk kesemua item ialah .793 dengan 25 item diukur dan dianggap sederhana. Menurut Sproles dan Kendall (1986), Cronbach's Alpha adalah ukuran konsistensi dalaman, iaitu sejauh mana berkaitan dengan satu set item sebagai satu kumpulan. Ia dianggap sebagai ukuran kebolehpercayaan skala dalam faktor di mana koefisien Alpha Cronbach's pada 0.4 atau lebih tinggi dianggap boleh diterima. Oleh itu, kita dapat membuat kesimpulan bahawa Cronbach's Alpha untuk semua pemboleh ubah dalam kajian ini dianggap boleh diterima.

Bagi penentuan tahap skor min, kajian ini merujuk kepada penentuan tahap daripada Davies (1971) untuk mengelaskan tahap-tahap skor min yang diperoleh. Davies (1971) menggunakan skala lima mata dalam menentukan tiga tahap iaitu rendah, sederhana dan tinggi untuk mentafsir skor min. Justeru, nilai interpretasi skor min kajian ini adalah seperti berikut:

Tahap	Nilai Skor
Tinggi	3.68 – 5.00
Sederhana	2.34 – 3.67
Rendah	1.00 – 2.33

Jadual 2: Nilai Interpretasi Skor Min

Setelah data dapatan soal-selidik dikumpulkan dan *dikey-in* dalam SPSS, ia seterusnya telah dianalisis secara deskriptif bagi mengenalpasti tahap penerimaan masyarakat non Muslim terhadap aktiviti dakwah Islamiyyah di Melaka. Analisis dilakukan menggunakan perisian *Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows version 22.0*.

DAPATAN DAN PERBINCANGAN

Berdasarkan kajian yang telah dijalankan, analisis terhadap dapatan yang diperoleh telah dilakukan seperti berikut :

a) Analisis Demografi Responden

Profil responden dibentuk untuk melihat ciri-ciri responden dalam kajian ini serta mengenal pasti dan memberi maklumat mengenai latar belakang responden. Profil responden berdasarkan soal selidik yang diperoleh seperti berikut:

Jenis Demografi	Kekerapan	Peratus (%)
Jantina		
Lelaki	147	46.7
Perempuan	168	53.3
Umur		
15 hingga 25 tahun	118	37.5
25 hingga 35 tahun	63	20.0
35 hingga 45 tahun	51	16.2
45 tahun ke atas	83	26.3
Bangsa		
Cina	85	27.0
India	79	25.1
Peribumi Sabah	63	20.0
Peribumi Sarawak	48	15.2
Orang Asal	16	5.1
Lain-lain	24	7.6
Agama		
Kristian	138	43.8
Buddha	92	29.2
Hindu	59	18.7
Lain-lain	26	8.3
Status Perkahwinan		
Bujang	149	47.3
Berkahwin	166	52.7
Tempat Tinggal		
Bandar	207	65.7
Luar Bandar	108	34.3
Kerjaya		
Pelajar	124	39.4
Sektor Kerajaan	85	26.9
Sektor Swasta	47	14.9
Bekerja Sendiri	33	10.5
Tidak Bekerja	26	8.3
Pendidikan		
SPM/STPM/Sijil/Diploma	149	47.3
Sarjana Muda	113	35.9
Sarjana/PhD	40	12.7
Lain-lain	13	4.1
Mempunyai Kenalan Muslim		
Ya	269	85.4
Tidak	46	14.6

Bentuk Hubungan		
Rakan Sekerja	49	14.2
Ahli Keluarga	54	15.7
Jiran Setempat	90	26.1
Institusi Pengajian	103	29.9
Sahabat Rapat	45	12.9
Pelanggan	4	1.2
Mengetahui Asas Islam		
Ya	246	78.1
Tidak	69	21.9
Sumber Pengetahuan		
Carian Internet	89	18.0
Buku/Akhbar/Majalah	56	11.3
Media Sosial	121	24.5
Ceramah Umum	28	5.7
Ahli Keluarga Muslim	36	7.3
Jiran/Kenalan	93	18.8
Program Pengajian	71	14.4

Jadual 3: Analisis Demografi Responden

Jadual 3 menunjukkan bilangan dan peratusan responden mengikut jantina. Daripada analisis demografi, data menunjukkan responden yang terdiri daripada lelaki adalah sebanyak 147 orang (46.7%) manakala perempuan sebanyak 168 orang (53.3%). Ini menunjukkan komposisi responden yang hampir seimbang melibatkan jantina lelaki dan perempuan. Dari aspek umur, kajian ini melibatkan pelbagai peringkat umur yang telah dibahagikan kepada 4 kategori umur iaitu 15 hingga 25 tahun, 25 hingga 35 tahun, 35 hingga 45 tahun dan 45 tahun ke atas. Majoriti responden berada pada kategori umur 15 hingga 25 tahun iaitu 118 orang (37.5%), diikuti responden yang berumur 45 tahun ke atas sebanyak 83 orang (26.3%), 25 hingga 35 tahun sebanyak 63 orang (20.0%) dan yang terakhir 35 hingga 45 tahun sebanyak 51 orang (16.2%). Bagi komposisi kaum pula, responden berbangsa Cina mendominasi iaitu seramai 85 orang (27.0%), India seramai 79 orang (25.1%), Peribumi Sabah dan Sarawak masing-masing seramai 63 orang (20.0%) dan 48 orang (15.2%), Orang Asal 16 orang (5.1%), serta lain-lain kaum seramai 24 orang (7.6%).

Aspek agama pula menunjukkan penyertaan paling tinggi bagi responden beragama Kristian iaitu seramai 138 orang (43.8%), Buddha seramai 92 orang (29.2%), Hindu seramai 59 orang (18.7%) dan lain-lain agama seramai 26 orang (8.3%). Bagi kategori status perkahwinan, responden yang terdiri daripada mereka yang bujang adalah sebanyak 149 orang (47.3%) dan berkahwin sebanyak 166 orang (52.7%). Bagi kategori tempat tinggal, responden yang tinggal di bandar sebanyak 207 orang (65.7%) dan luar bandar sebanyak 108 orang (34.3%). Bagi kategori kerjaya pula, responden yang terdiri daripada pelajar sebanyak 124 orang (39.4%), pekerja di sektor kerajaan sebanyak 85 orang (26.9%), pekerja di sektor swasta sebanyak 47 orang (14.9%), bekerja sendiri sebanyak 33 orang (10.5%) dan tidak bekerja sebanyak 26 orang (8.3%). Bagi kategori pendidikan pula, responden yang berkelulusan SPM/STPM/Sijil/Diploma adalah sebanyak 149 orang (47.3%), Sarjana Muda sebanyak 113 orang (35.9%), Sarjana/PhD sebanyak 40 orang (12.7%) dan lain-lain sebanyak 13 orang (4.1%).

Selain itu, analisis turut dijalankan bagi mengenalpasti dua kriteria utama kajian iaitu interaksi dengan masyarakat Muslim serta pengetahuan asas berkaitan Islam. Seramai 269 responden (85.4%) mengakui mempunyai kenalan dalam kalangan masyarakat Muslim berbanding 46 orang (14.6%) yang menyatakan tiada kenalan. Hubungan sebagai kenalan di institusi pengajian (sekolah/IPT) mencatatkan dapatan tertinggi iaitu seramai 103 orang (29.9%), diikuti

jiran setempat seramai 90 orang (26.1%), ahli keluarga yang memeluk Islam 54 orang (15.7%), rakan sekerja 49 orang (14.2%), sahabat rapat 45 orang (12.9%) dan terakhir pelanggan perniagaan 4 orang (1.2%). Berkaitan pengetahuan asas berkaitan Islam, seramai 246 responden (78.1%) menyatakan mereka mempunyai asas pengetahuan berkaitan ajaran Islam berbanding 69 orang (21.9%) yang tiada pengetahuan asas berkaitan Islam. Bagi sumber pengetahuan asas tersebut pula, platform media sosial mencatatkan pilihan tertinggi menerusi 121 responden (24.5%), diikuti jiran/kenalan 93 responden (18.8%), carian internet 89 orang (18.0%), program pengajian 71 orang (14.4%), buku/akhbar/majalah 56 orang (11.3%), ahli keluarga beragama Islam 36 orang (7.3%) dan terakhir ceramah umum 28 orang (5.7%).

b) Analisis Deskriptif

Bahagian ini memfokuskan maklumat berkaitan penerimaan responden terhadap aktiviti dakwah Islamiyyah di Melaka. Rumusan dapatan berdasarkan soal selidik yang diperoleh seperti berikut:

ITEM	SOALAN	MIN	TAHAP
1	Pengetahuan asas tentang agama lain bermanfaat buat saya	3.74	Tinggi
2	Saya berminat mengetahui sesuatu tentang ajaran Islam	2.93	Sederhana
3	Agama Islam merupakan agama eksklusif bagi orang Melayu	3.62	Sederhana
4	Islam merupakan agama warisan tradisi masyarakat Arab	2.85	Sederhana
5	Allah merupakan nama tuhan yang disembah oleh orang Islam	4.31	Tinggi
6	Nabi Muhammad merupakan utusan tuhan kepada umat Islam	3.82	Tinggi
7	Al-Quran merupakan panduan dan sumber rujukan utama dalam Islam	3.89	Tinggi
8	Orang Islam menyembah kaabah yang berada di Mekah	2.24	Rendah
9	Orang Islam perlu menunaikan haji untuk menghadap tuhan yang berada di Mekah	2.81	Sederhana
10	Peraturan menutup aurat merupakan diskriminasi terhadap hak dan kebebasan wanita	2.97	Sederhana
11	Saya menilai Islam berdasarkan cara hidup orang Melayu	3.05	Sederhana
12	Agama Islam tidak sesuai untuk lain-lain bangsa selain Melayu	2.33	Rendah
13	Islam tidak bersifat terbuka dengan penganut agama lain	2.38	Sederhana
14	Islam menghormati hak dan kebebasan beragama penganut lain	3.65	Sederhana
15	Agama Islam mempunyai kedudukan yang istimewa di Malaysia	4.21	Tinggi
16	Saya menghormati dan memahami amalan keagamaan orang Islam	3.92	Tinggi
17	Saya tidak selesa berbincang mengenai agama dengan kenalan Muslim	3.87	Tinggi

18	Orang Islam sentiasa menerima layanan istimewa daripada pihak kerajaan	4.08	Tinggi
19	Pendakwah Muslim suka mendesak penganut agama lain untuk memeluk Islam	2.62	Sederhana
20	Aktiviti dakwah yang dijalankan oleh orang Islam bertentangan dengan prinsip kebebasan beragama	2.94	Sederhana

Jadual 4: Penerimaan Masyarakat Non Muslim Terhadap Aktiviti Dakwah Islamiyyah

Pada bahagian ini, tiga sub tema telah ditetapkan iaitu pengetahuan asas berkaitan Islam, penerimaan terhadap aktiviti dakwah serta persepsi terhadap para pendakwah Muslim/orang Islam. Bagi sub tema pertama, majoriti responden mempunyai asas pengetahuan yang baik berkaitan agama Islam, iaitu ‘Allah merupakan nama tuhan yang disembah oleh orang Islam’ (m=4.31), ‘Nabi Muhammad merupakan utusan tuhan kepada umat Islam’ (m=3.82) serta ‘al-Quran merupakan panduan dan sumber rujukan utama dalam Islam’ (m=3.89). Kebanyakan pernyataan salah faham berkaitan Islam juga mencatatkan bacaan min yang rendah dan sederhana, iaitu ‘Orang Islam menyembah kaabah yang berada di Mekah’ (m=2.24), ‘Orang Islam perlu menunaikan haji untuk menghadap tuhan yang berada di Mekah’ (m=2.81), ‘Agama Islam merupakan agama eksklusif bagi orang Melayu’ (m=3.62), ‘Islam merupakan agama warisan tradisi masyarakat Arab’ (m=2.85) serta ‘Peraturan menutup aurat merupakan diskriminasi terhadap hak dan kebebasan wanita’ (m=2.97).

Bagi sub tema penerimaan terhadap aktiviti dakwah, secara umumnya responden menerima dan menghormati aktiviti dakwah yang dijalankan oleh para pendakwah Muslim. Ini disimpulkan menerusi pandangan responden yang mencatatkan bacaan min yang tinggi, iaitu ‘Saya menghormati dan memahami amalan keagamaan orang Islam’ (m=3.92), ‘agama Islam mempunyai kedudukan yang istimewa di Malaysia (m=4.21), di samping pernyataan ‘Islam menghormati hak dan kebebasan beragama penganut lain’ (m=3.65). Namun begitu, terdapat beberapa pernyataan yang perlu diberikan perhatian memandangkan bacaan min yang dicatatkan adalah sederhana, iaitu ‘Islam tidak bersifat terbuka dengan penganut agama lain’ (m=2.38), ‘Saya tidak selesa berbincang mengenai agama dengan kenalan Muslim’ (m=3.87), ‘Saya berminat mengetahui sesuatu tentang ajaran Islam’ (m=2.93), ‘Pengetahuan asas tentang agama lain bermanfaat buat saya’ (m=3.74) serta ‘Aktiviti dakwah yang dijalankan oleh orang Islam bertentangan dengan prinsip kebebasan beragama’ (m=2.94). Dalam aspek persepsi terhadap pendakwah Muslim/orang Islam, responden Islam dan penganutnya sering diberikan keistimewaan dan keutamaan di Malaysia (m=4.08). Di samping itu, terdapat beberapa persepsi negatif yang wujud seperti ‘Pendakwah Muslim suka mendesak penganut agama lain untuk memeluk Islam’ (m=2.62), ‘Saya menilai Islam berdasarkan cara hidup orang Melayu’ (m=3.05) serta ‘Agama Islam tidak sesuai untuk lain-lain bangsa selain Melayu’ (m=2.33). Meskipun hanya mencatatkan bacaan yang rendah dan sederhana, namun kewujudan persepsi negatif ini tetap perlu dijernihkan bagi mengelakkan timbulnya prejudis dan prasangka terhadap agama Islam dan penganutnya di Malaysia.

Tuntutan melaksanakan dakwah secara lebih spesifiknya berada dalam kerangka hifz al-din. Ia direalisasikan menerusi usaha memelihara dan mendaulatkan kesucian agama Islam serta melindunginya daripada sebarang bentuk penyelewengan, penyalahafsiran dan kerosakan (al-Syatibi, 2006). Pemeliharaan agama merupakan tunjang kepada pemeliharaan jiwa, akal, harta dan keturunan. Dengan memelihara kedudukan agama, secara tidak langsung semua dasar yang lain turut terpelihara (Ibn Asyur, 2007). Pemeliharaan agama merupakan elemen utama yang mendasari kehidupan manusia kerana keadaan beragama (tadayyun) merupakan nilai terbesar kemuliaan manusia (karamah insaniyyah) dan menjadi pemisah antara nilai insaniyyah dengan nilai haiwaniyyah (Abu Zuhrah, t.t). Al-Buti (t.t) menyatakan segala bentuk pensyariaan yang membawa kepada tercapainya matlamat pemeliharaan agama perlu diutamakan meskipun

terpaksa mengorbankan masalah duniawi yang lain. Walau bagaimanapun, ini bukanlah bermaksud wujudnya pertentangan antara syariat Islam dan kehendak manusia kerana matlamat syariat Islam itu sendiri bertujuan memandu manusia mencapai kebahagiaan di dunia dan akhirat seterusnya meraih keredaan Allah.

Kebebasan beragama di Malaysia merupakan suatu jaminan yang termaktub dalam Perkara 11 Perlembagaan Persekutuan. Ia merangkumi empat bentuk kebebasan iaitu kebebasan menganut agama yang diyakini, kebebasan mengamalkan agama tersebut, kebebasan menyebarkan agama (berdakwah) dan kebebasan mendirikan tempat ibadah. Dalam membahaskan persoalan berkaitan kebebasan beragama di Malaysia, sudah pasti kedudukan istimewa Islam dalam Perlembagaan Persekutuan perlu diambil kira. Meskipun sebenarnya tahap toleransi dan kebebasan beragama dilihat meraikan realiti kemajmukan masyarakat di Malaysia, namun masih wujud sebahagian pihak yang masih keliru sehingga membantah dan mempertikaikan keistimewaan yang diperuntukkan terhadap agama Islam. Bantahan utama mereka antaranya berkaitan ruang luas yang diperuntukkan untuk aktiviti penyebaran agama Islam, berbeza dengan ruang yang diberikan bagi aktiviti penyebaran doktrin agama selain Islam. Hal ini dilihat sebagai melanggar prinsip kebebasan asasi yang diperuntukkan menerusi Perlembagaan Persekutuan.

Suatu perkara yang perlu difahami adalah hak kebebasan beragama mempunyai kedudukan yang sama seperti kebebasan asasi yang lain seperti kebebasan bersuara dan bergerak yang tidak bersifat mutlak di mana pihak pemerintah boleh mewujudkan sebarang sekatan dan penolakan terhadap mana-mana elemen yang dirasakan berpotensi menjejaskan ketenteraman awam (Abdullah & Hassan, 2004). Larangan tersebut dilihat penting sebagai salah satu usaha yang dilakukan bagi menjaga keharmonian dan ketenteraman awam lebih-lebih lagi penduduk Muslim merupakan majoriti terbesar di negara ini (Khadijah, 2008). Walaupun sebahagian pihak melihat larangan ini memberikan kelebihan pihak berkuasa Muslim yang boleh menyebarkan ajaran Islam tanpa sebarang sekatan namun ruang sewajarnya juga telah diberikan oleh pihak pemerintah dalam menganjurkan dialog harmoni bagi menjelaskan sebarang kekeliruan dan salah faham berhubung aspek pengamalan agama di Malaysia.

KESIMPULAN

Konsep kebebasan beragama di Malaysia seharusnya tidak dijadikan pertikaian utama dalam kalangan rakyat negara ini kerana tiada sebarang penindasan yang pernah direkodkan berlaku sebaliknya setiap lapisan masyarakat berjaya hidup dalam suasana yang harmoni dan bertolak ansur. Dalam keghairahan pihak tertentu melakukan tuntutan-tuntutan yang dirasakan layak bagi mereka, terdapat tanggungjawab yang lebih utama perlu diambil perhatian iaitu kewajipan setiap warganegara untuk saling menghormati hak dan peruntukan yang diperoleh selama ini serta komitmen yang jitu untuk mengekalkan perpaduan yang telah terbina sejak sekian lama. Sifat toleransi yang diterjemahkan daripada prinsip kelima dalam rukun negara iaitu kesopanan dan kesusilaan perlu dijadikan asas yang penting dalam konteks hubungan antara penganut agama ini. Perlembagaan Persekutuan diwujudkan hasil perundingan, serta tolak ansur yang berjaya dibentuk antara kaum-kaum utama di Malaysia ketika itu terutamanya kaum Melayu. Maka, persefahaman yang telah terjalin sejak sekian lama ini seharusnya tidak dicemari dengan tuntutan dan pertikaian yang hanya akan mengundang kekacauan dan perasaan tidak puas hati sesama masyarakat Malaysia. Dakwah terhadap non Muslim merupakan di antara tanggungjawab besar yang perlu dipikul oleh setiap individu yang bergelar Muslim berdasarkan tahap kemampuan diri dan keilmuan masing-masing. Dalam konteks semasa di Malaysia, usaha dakwah terhadap golongan non Muslim yang digerakkan sama ada oleh institusi dakwah tajaan kerajaan mahupun NGO seharusnya tidak menimbulkan pertikaian kerana ia dilaksanakan mengikut ruang lingkup yang dibenarkan. Dalam masa yang sama,

setiap pihak perlu berusaha menghormati dan mengekalkan asas keharmonian yang telah terbina sejak sekian lama serta mengelakkan sebarang perbuatan yang boleh mengundang ketegangan dalam kehidupan bermasyarakat.

PENGHARGAAN

Makalah ini ialah satu daripada hasil penyelidikan bagi Geran Penyelidikan Tanpa Dana KUIM di bawah projek bertajuk, 'Persepsi Masyarakat Non Muslim Terhadap Amalan Beragama Masyarakat Muslim (GPTD/20/F1/20)'.

RUJUKAN

- Abdul Aziz Bari. (1999). Murtad dalam Konteks Kebebasan Beragama di Malaysia. *Malaysian Journal of Law and Society*, Vol. 3.
- Abdul Aziz Bari. (2006). *Islam dalam Perlembagaan Malaysia*. Petaling Jaya: Intel Multimedia & Publication.
- Abi Ja'far bin Jarir al-Tabari. (t.t). *Tarikh al-Rusul wa al-Muluk al-Ma'ruf*. Qahirah: Dar al-Ma'arif.
- Abu Dardaa Mohamad, Mohamad Zulkifli Abdul Ghani, Anuar Puteh, Mohd Shahrul Nizam Mohd Saron, Razaleigh Muhamat @ Kawangit, Abdul Ghafar Don dan Ahmad Irdha Mokhtar. (2014). Cabaran Dakwah Islamiah dan Masalah Perapi di Sarawak. Makalah, Seminar Antarabangsa Dakwah & Etnik 2014, Pusat Kajian Dakwah Orang Asli dan Pribumi, UKM.
- Hamid Allah al-Haydar Abadi. (2010). *Majmu'ah al-Watha'iq al-Siyasiyyah li al-'Ahd al-Nabawi wa al-Khilafah al-Rasyidah*. 'Amman: Dar al-Nafa'is.
- Ibrahim bin Musa al-Syatibi. (2006). *Al-Muwafaqat fi Usul al-Syari'ah*. Qahirah: Dar al-Hadis.
- Ismā'il bin 'Umar bin Kathir. (1997). *Tafsir al-Qur'an al-Azim*. Riyad: Dar al-Tayyibah.
- Khadijah Mohd Hambali dan Mohd Herzali Mohd Haled. (2008). Toleransi Beragama dan Amalannya di Malaysia: Rujukan kepada Artikel 11 Perlembagaan Persekutuan Malaysia. *Jurnal Usuluddin*, Vol. 27.
- Khadijah Mohd Khambali. (2008) Islam Agama Rahmah dan Toleransi Beragama: Realiti dan Cabaran. Dalam Khadijah Mohd Khambali, Mohamad Kamil Ab. Majid dan Syed Mohammad Hilmi Syed Abdul Rahman (ed.). *Isu dan Cabaran Hubungan antara Agama di Malaysia*. Kuala Lumpur: Jabatan Akidah dan Pemikiran Islam UM.
- Mohd Hisham Mohd Kamal. (2012). Freedom of Religion, Apostasy and Blasphemy in Islam. Dalam Abdul Ghafar Hamid (ed.). *Human Rights Law International: Malaysian and Islamic Perspectives*. Selangor: Sweet & Maxwell Asia.
- Mohd Roslan Mohd Nor. (2011). Religious Tolerance in Malaysia: An Overview. *Middle-East Journal of Scientific Research*, Vol. 9, No. 1.
- Muhamad Abu Zuhrah. (t.t). *Usul al-Fiqh*. Qahirah: Dar al-Fikr al-'Arabi.
- Muhammad al-Tahir Ibn 'Asyur. (2007). *Maqasid al-Syari'ah al-Islamiyyah*. Tunisia: Dar al-Syuhun.
- Roslan Mohd. Nor (2011). Hubungan Masyarakat Islam dan Masyarakat Non Muslim dalam Konteks Sejarah Islam. Dalam Abdul Karim Ali dan Rumaizi Ahmad (ed.). *Fiqh Masyarakat Non Muslim di Malaysia*. Shah Alam: Imtiyaz Multimedia & Publications.
- Said Ramadan al-Buti. (t.t). *Dawabit al-Maslahah fi al-Syari'ah al-Islamiyyah*. Qahirah: Mu'assasah al-Risalah.
- Salih bin Husayn al-'Ayid. (2008). *Huquq Ghayr al-Muslimin fi Bilad al-Islam*. Riyad: Maktabah al-Malik Fahd al-Wataniyyah.

- Sayyid Qutb. (1996). *Fi Zilalil Quran*. Beirut: Dar al-Syuruq.
- Syabuddin Gade dan Abdul Ghafar Don. (2015). Model Dakwah: Satu Analisis Teoritik. *Ulum Islamiyyah Journal*, Vol. 16.
- Yusuf al-Qardawi. (1992). *Ghayr al-Muslimin fi al-Mujtama' al-Islami*. Qahirah: Maktabah Wahbah
- Ziad Muhammad Ahmidan. (2008). *Maqasid al-Syari'ah al-Islamiyyah*. Beirut: Muassasah al-Risalah.